

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมโดยธรรมชาติจึงต้องมีการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและภาวะการรวมกลุ่มจะดำรงอยู่มิได้ ถ้าไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านอารมณ์และด้านวัฒนธรรม อันเป็นความต้องการที่มีความสลับซับซ้อน (สุธรรม ชาติสิงห์ และ อุดลย์ ต้นประยูร, 2524 : 21) ดังนั้นธรรมชาติการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นชุมชนของมนุษย์จึงต้องมีกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่ตามมาจากการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาสาธารณสุข ฯลฯ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทุกประเด็นของชุมชน จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข นักพัฒนาชุมชนโดยทั่วไปกล่าวถึงวิธีการแก้ไขปัญหากลุ่มหรือชุมชนเอาไว้ว่า การแก้ปัญหที่แท้จริงและได้ผลยั่งยืนคือ การให้ความรู้หรือให้การศึกษาแก่ชุมชน (อภิชัย พันธเสน, 2539 : 18)

การศึกษาเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนชนบทของประเทศที่พัฒนาแล้ว พบว่ามีผลการวิจัยซึ่งมีข้อเสนอแนะตรงกันว่า การให้การศึกษาแก่ชุมชนควรใช้วิธีการให้บริการสารสนเทศด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่ดีของคนในชุมชน และวิธีการดังกล่าวนี้เป็นหลักการที่กระทำกันอยู่โดยทั่วไป (Burton, 1989 : ED325296 ; Dewdney, 1992 : 5-29 ; Lovelace, 1979 : ED180457) แต่เงื่อนไขอันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การให้บริการสารสนเทศมีคุณภาพและเกิดสัมฤทธิ์ผลในการพัฒนาชุมชนได้คือ (จิตจันทร์ กิติกริตติ และ ชัยวัฒน์ สิทธิภราดร, 2531 : 45) สารสนเทศอันเป็นองค์ความรู้และรูปแบบการให้บริการสารสนเทศที่องค์กรภาครัฐจัดให้ชุมชนนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานความต้องการของชุมชนและมีความสอดคล้องกับสภาพชุมชนรวมทั้งความสามารถของคนในชุมชนที่จะเรียนรู้ได้ มีความเข้าใจในการที่จะรับผิดชอบและร่วมมือกับรัฐเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนและชุมชน ดังนั้นการให้บริการสารสนเทศที่มีคุณภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ขาดเสียมิได้ในกระบวนการพัฒนาชุมชนที่ให้ผลยั่งยืน สำหรับในส่วนของประเทศที่กำลังพัฒนานั้น สิ่งที่เป็นปัญหาร่วมกันคือ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศขาดความรู้และความเข้าใจ ตลอดจนการขาดความรู้เท่าทันให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อจะพัฒนาคุณภาพชีวิตให้อยู่ดีมีสุข เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่าในการพัฒนาสังคมและประเทศของตน

ประเทศไทยมีปัญหาเช่นเดียวกับประเทศที่กำลังพัฒนาอื่นๆ คือการด้อยโอกาสทางการศึกษาและเศรษฐกิจ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหานานับประการจากความยากจนของประชาชน โดยเฉพาะในชนบทพื้นที่ต่างๆของประเทศ ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องพัฒนาและแก้ปัญหาควบคู่ไปกับการให้ความรู้หรือการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นหลักการสำคัญของการพัฒนาประเทศโดยองค์รวม ตำบลสำนักเต๊ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่หนึ่งของประเทศที่จะต้องดำเนินการพัฒนาและแก้ปัญหาเช่นเดียวกับพื้นที่ชนบทอื่นๆของประเทศ กล่าวคือ ตำบลสำนักเต๊ว เป็นชุมชนด้อยพัฒนา ประชาชนยากจนทำให้เกิดปัญหาสังคม เช่นการด้อยโอกาสทางการศึกษา ขาดความรู้ในการอนามัยครอบครัวและชุมชน ฯลฯ ผู้วิจัยเป็นประชาชนในพื้นที่โดยกำเนิด และยังมีภูมิลำเนาปัจจุบันอยู่ในตำบลสำนักเต๊วจึงมีประสบการณ์ว่าตลอดเวลาที่ผ่านมาประชาชนในเขตตำบลสำนักเต๊วยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักการพัฒนาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นประชาชนจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนของตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม ปัญหาต่างๆ ก็ยังคงเป็นปัญหาของคนในชุมชนตลอดมาและชุมชนก็ยังคงสภาพความเป็นชุมชนที่ต้องการการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนและสร้างสรรค์ความมั่นคงเข้มแข็งให้ชุมชนสำนักเต๊ว ซึ่งมีลักษณะพิเศษทางภูมิศาสตร์อยู่ในพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับรัฐเคดาห์ประเทศมาเลเซียที่มีวิถีชีวิตรวมถึงสภาพความเป็นอยู่โดยรวมค่อนข้างแตกต่างกัน ด้วยเหตุหรือปัจจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาดำบลสำนักเต๊วเพื่อทำให้ทราบถึงปัญหา ความต้องการ และแนวทางแก้ไขโดยการให้บริการสารสนเทศขององค์กรภาครัฐต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกตำบลสำนักเต๊วเป็นเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้โดยมุ่งประเด็นการศึกษาที่ การดำเนินขององค์กรภาครัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาชุมชนชนบทตำบลสำนักเต๊วโดยให้การศึกษาด้วยวิธีการให้บริการสารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยคาดว่าผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้องค์กรภาครัฐที่มีหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนชนบท ตำบลสำนักเต๊ว อำเภอสะเดาได้แนวทางการพัฒนาชุมชนชนบทด้วยวิธีการให้การศึกษาแก่ชุมชนโดยใช้รูปแบบการให้บริการสารสนเทศที่เหมาะสมและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อคุณภาพชีวิตที่อยู่ที่ดี กินดีมีความสุขของคนในชุมชนสำนักเต๊ว ตลอดจนอาจจะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนชนบทอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันกับตำบลสำนักเต๊ว อำเภอสะเดาจังหวัดสงขลา

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการให้บริการสารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชนตำบลสำนักเต๊วขององค์กรภาครัฐในเขตอำเภอสะเดา

ความสำคัญและประโยชน์ในการวิจัย

ผลจากการวิจัยจะทำให้ได้รูปแบบการให้บริการสารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชนชนบท ตำบลสำนักเตี้ยที่มีความเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพในการให้การศึกษาเพื่อการพัฒนาชุมชน เพื่อนำเสนอให้องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนชนบทตำบลสำนักเตี้ย อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลาได้นำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการพัฒนาให้เกิดสัมฤทธิ์ผลต่อไป นอกจากนี้ ยังคาดหวังได้ว่า รูปแบบการให้บริการสารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชนชนบทนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาชุมชนชนบทที่มีสภาพชุมชนคล้ายคลึงกับตำบลสำนักเตี้ยได้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษารูปแบบการให้บริการสารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชนชนบทตำบล สำนักเตี้ย อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลาขององค์กรภาครัฐ 4 องค์กร ได้แก่ ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอสะเดา สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสะเดา สำนักงานการเกษตรอำเภอสะเดา และองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักเตี้ย ว่ามีความสัมพันธ์กับนโยบายหรือวัตถุประสงค์ในการ ปฏิบัติงาน ความพร้อมขององค์กร รวมทั้งทัศนคติหรือการมองสภาพชุมชนและปัญหาในชุมชนของ แต่ละองค์กร โดยวิเคราะห์จากโครงการการพัฒนาชุมชนชนบทตำบลสำนักเตี้ยของแต่ละองค์กร ภาครัฐทั้ง 4 องค์กรดังกล่าวข้างต้นที่ได้ปฏิบัติตามแผนพัฒนาประจำปีงบประมาณ 2546-2547 องค์กรละ 1 โครงการรวมจำนวน 4 โครงการ

ตัวแปรในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการศึกษาดังนี้ คือ

1. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย
 - 1.1 นโยบายหรือวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานขององค์กร
 - 1.2 ความพร้อมขององค์กร
 - 1.3 ลักษณะกลุ่มเป้าหมาย
 - 1.4 สภาพของชุมชน
 - 1.5 ปัญหาในชุมชน

2. ตัวแปรตาม คือ รูปแบบการให้บริการสารนิเทศขององค์กรภาครัฐ 4 องค์กรที่มีหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนชนบทตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การให้การศึกษาชุมชน หมายถึง การให้ความรู้หรือให้โอกาสชุมชนได้สามารถเรียนรู้ที่จะดำรงตนและดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพซึ่งเป็นหลักการในการพัฒนาชุมชน

รูปแบบการให้บริการสารนิเทศเพื่อการพัฒนา หมายถึง การให้บริการความรู้ ข้อมูลข่าวสาร โดยการผสมผสานระหว่าง เนื้อหาสารนิเทศ สื่อและตัวนำสื่อสารนิเทศรวมทั้งวิธีการให้บริการสารนิเทศที่องค์กรภาครัฐจัดบริการให้แก่คนในชุมชนชนบทบนพื้นฐานความร่วมมือของคนในชุมชน ความพร้อมของชุมชนและความรับผิดชอบของชุมชน

วิธีการให้บริการสารนิเทศ หมายถึง ช่องทางการให้ความรู้ด้านต่างๆที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ชุมชนชนบทขององค์กรภาครัฐโดยผ่านทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนวัสดุ สื่อบุคคลหรือองค์กรสถาบัน

สารนิเทศเพื่อการพัฒนาชุมชนชนบท หมายถึง ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่องค์กรภาครัฐให้บริการกับชุมชนชนบทตำบลสำนักแก้วเพื่อให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอันส่งผลต่อความเจริญเข้มแข็งและความมั่นคงของชุมชน

องค์กรภาครัฐ หมายถึง หน่วยงานของรัฐบาลที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนชนบทตำบลแก้วซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอสะเดา ประกอบด้วย องค์กรส่วนภูมิภาคและองค์กรส่วนท้องถิ่น องค์กรส่วนภูมิภาคได้แก่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนอำเภอสะเดา สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสะเดาและสำนักงานเกษตรอำเภอสะเดา สำหรับองค์กรส่วนท้องถิ่นได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักแก้ว